

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИЈИ

Бр. 11.

У Новом Саду, 15. јуна 1911.

Год. IV.

САДРЖАЈ: После Сабора — Школа рада. — О могућности систематског васпитања. — Постанак „Шк. Уредбе“ од 1872. год. — Учитељство: Срп. учит. Конвент у Н. Саду. — Конгрес словенског учитељства у Кракову — Из праксе: Како сам учио једног аналфabetу. — Срески зборови: Седница учит. збора будимске епархије. — Преглед књига: Па ствар г. Тервину. — Dr. Ignjat Bokur, Die Entwicklung der serbisch-nationalen Konfessionellen Volksschulen. — Педагогика XIX. столећа. — Извештај о срп. в. дев. школи у Новом Саду. — Извештај о срп. вел. гимн. Н. Саду. — Белешке. — Нове књиге. —

После сабора.

Велика демагошка кампања против учитеља расплинула се као магла. Питање о појачкој дужности и о дотацији учитељства, за које се највише хватала демагошка журналистика, решено је на врло прост и једноставан начин. Они који су алармирали свој народ против учитеља због појачке дужности, лојално су у Сабору признали пред целим народом, да то завета није учитељска дужност, него да је учитељству силом наметнута. То смо чекали и то смо дочекали. Све, дакле, оне злонамерне подвале које се већ од толико година подмећу учитељству, и његовим појединцима, а нарочито подвале, обеде сумњичења, погрде и томе слични простаклуци за последњих 5—6 година, падоше једним махом у прашину. Данас већ више то оружје није употребљиво. Оно биће још по који ритер, који ће се зажелети средњевековног оружја, али њиме неће ништа постићи, јер то је оружје зарђало. Ми смо знали давно да је то зарђана сабља и да ће се њоме оштетити баш онај ко је потегне, па тако је и било. Не сиграјте се, дакле конзервативни „народни пријатељи“ таким сиграчкама, јер оне ће бити на штету вама, а не учитељству.

Аларму, који је покренут био против учитељства ми нисмо давали никад озбиљне вредности, јер ми познајемо народ

баш на извору његову, а не из сеоских намештених дописа и површних новинарских чланака. Ми смо знали да наш народ није тако зао као што га хтедохе приказати неки назови „народни пријатељи.“ Знали смо, да та сва кампања против учитеља народу не треба, нити би је он заметнуо, да ту нема оних који прометнуше напредан радикализам у „начело“: Крпеж кућу држи! И покрпљујући своју посрнуту кућу, требало им да завргну крајину баш против оних народних људи, који су највише у додиру с народом, али који су на жалост извели шаке од настраног партизанства, и одрекли послушност дисциплини, која их је требала док су хтели бити добри кортеши и покорни меропси страначким диктаторима. А да би учитеље онемогућили у народу, прихватили се недостојна посла, који ће им по злу забележити име у нашем народно-просветном животу. Но велики Доситије рекао је: „Све што нам се против воље наше дешава, може нам бити на ползу! И та света истина показала се и овде тачном, јер до сад сепаратизмом обележено српско народно учитељство, сложило се у једно братско коло, које ће тако загрљено не само знати штитити и унапређивати своје сталешке интересе, него ће тако братском заједницом и народној просвети допринети много више стварне

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

користи него онда, кад је било партизански измеђар настраних партија и ћудљивих вођа са болесним личним амбицијама.

Оваком препорођају српског народног учитељства од срца се може радовати сваки поштен и прави Србин, сваки културан човек. А некултурност ћемо већ гледати да на сваком кораку лечимо и таманимо, као и сваки други коров који смета свежини и напретку сваког племенитог сада. **М.**

Школа рада.

по немачком **Ђорђе Петровић** срп. пар. учит.

Мој предговор.

Сваки школски раденик код нас, који поле размишља о данашњој срп. пар. основној школи, о градиву у наставној основи, о методским поступцима, о успеху и трајности обрађеног градива, морао је доћи до сасвим умесног закључка, да је набацано силно градиво, које не одговара у великој мери ступњу детињег умног развитка. Методски поступак неодређен и разноврстан. Обрађено градиво не остане трајно у дечијем памтењу, него га деца брзо забораве, тако, да оно, што је обрађивао пре два, три месеца тако се заборави, као да се никада није ни учио. То нам најбоље доказује искуство: после одмора од 10—14 дана, а нарочито велики школски одмор, а још већма примећују то они учитељи, који имају да раде у поновним или недељним школама. — Често ћете чути тужбе: „Све се заборавило, деца скоро ништа не знају.“ Када сада узмемо у обзир огромно градиво, које ми имамо да радимо још и на мађарском језику — онда је збрка готова.

Систем не ваља у нашој основној школи, и догод не иети из основе не промене и не постави на савремену, напредну и здраву основу, догод се школа не реорганизује, наставна основа из темеља не измене, несавремено не избаци из ње, а ново и напредно не унесе, наша школа дотле не да неће напредовати, него ће у будуће све већма назадовати, рад

учитељев биваће све тежи а неуспех све јачи. — Том наратку српске нар. основне школе има много узрока. Бирократизам у администрацији, немање довољно средстава за развитак школства од горе до доле и у опште незгодно стање наших просветних прилика. — Ко се бави модерном педагошком књижевношћу, напредним школским идејама, тај зна, да су на том пољу Немци и њихови школски људи врло напредни, па чак и оно, што су од других народа присвојили — и то су унапредили и усавршили.

Разграната и богата педагошка књижевност бави се свима гранама хигијене, педагогије, методике и др. и међу раденицима свију тих грана данас заузима једно од највиднијих места минхенски школски саветник *Ђорђе Кершенштајнер*. Он је апостол идеја Песталоцијевих и Фреблових, које су се пре криво схватиле. Стога је Кершенштајнер узео себи за задатак, да идеје и смисао идеја помнутих школских великана шири, тумачи и у дело приведе. Он то чини у равним часописима, на јавним зборовима, а основне школе у Минхену служе за пример његових идеја, које се по целој Немачкој шире и напредају. Он те своје идеје шири под именом „Школа рада“, оне су захватиле сво напредно немачко учитељство, те је *учитељско удружење у Лајпцигу* прихватило све што Кершенштајнер исповеда, у своје школе унело његове идеје и издало је једно педагошко дело под насловом „Die Arbeitsschule“ (Школа рада). То дело сам прерадио на српски и упозоравам сваког читаоца, да га озбиљно проучи, јер је важно, доста комплицирано и захтева озбиљну штудију.

У овом питању постоји данас већ читава литература, оно још није на чисто изведено. Оно се кристализује, мисли се мењају, и наскоро ће наступити време, када ће немачко учитељство бити на чисто са тим питањем и донети општа начела, која неће моћи остати неопажена ни код нас, јер је овде у питању нова фаза напредне школе.

УВОД.

Данашњу школу називамо ми хрђавим изразом „Школа учења“. То чинимо мање у похвалном, него више у смислу прекора. Тим изразом треба да се нагласи јак формалан рад, који често замара ум, у место да се употреби у истој мери свака стихија, која снажи и развија ум. И ако морамо признати вредност, коју нам даје данашња школа, ипак се мора нагласити, да свеукупан успех наше основне школе не одговара труду и времену, које утросе како учитељи, тако и ученици и да се силна снага бескорисно прохарчи.

Неуспех школе учења на пољу градива и развијања ума доказале су нам прошле године, о чему се озбиљно говорило, што заслужује велику пажњу. Да споменемо само једну чињеницу. Минхенски школски саветник Кершенштајнер вели у једном чланку „Pädagog. Reform“ из 1904. год.: „У немачкој царевини има мало људи, који имају јасну слику о *уцесима* и бризи наших вредних учитеља, које су они утросили у просветан рад. Код нас у Баварској можемо да се уверимо о томе при завршним испитима недељне школе. После седмогодишњег свакодневног школског учења и завршних испита, дакле по навршеној 13. години, наступа недељна школа, која траје до навршене 16. године — и тада се држе завршни испити где можемо дубље да расматрамо. Овде је успех — што се тиче знања — управо поражавајући. Главе оних ученика, које су из основне школе понеле лепог знања — при 16 годишњој ревизији, изгледају као празни котлови од бакра. Довољно беше три године практична живота — који је све порушио. Када сам при завршним испитима приметно ту противност, када сам видео, како су најбоље учитељске снаге са болом у души и жалашћу помишљале на нестале плодове свога рада, за који заложисе свој живот тада сам за извесно знао, да је свестрано образовање, или боље рећи, рад наше основне школе са тежњом са богатим знањем — данаидски рад.“

О школи је данас опште мишљење:

овако не може ићи даље, морају наступити промене. Само сада наступа питање *како?* Има један лак начин, а то је критиковање. Истина, критике мора бити; она сама, својим открићима има утицаја и може да нас осветли и упути на бољи правац. Али критика може и анархизам да створи, па и реакцију. Школа, као једна велика установа, пуна одговорности, не сме служити за поље педагошких заблуда.*

Упоредо са критиком треба свакако оцењивати и питање побољшавања. На тај начин ћемо уз примењивање старог доћи на пут постепеног прелажења на боље. Нова школа мора се препородити из старе школе; само се морамо бринути да нас преинаке не одведу унатраг. Зато је потребно, да поставимо велике циљеве, у теорији да покренемо идеје за преинаке у целини и о њима да расправљамо. Само када знамо целину наше будуће градње — испашће целисходно и корисно наше прве предградње.

За циљ моментаног напретка, морамо себи поставити појединости и трудити се, да се оне остваре. Овде долазе у питање и материјалне жртве, које играју велику улогу у нашој школи. Да би се у школи опажао напредак и посматрали утицаји рада, потребне су нам установе за покушаје, које нам дају сигурност за напредак. Чудновато је, да се оваки покушаји чине на свима културним границама, само се за школу не употребљавају, вредност њихова се не цени, ишти у обзир узима. — Тим је радоснија та појава, што је варош Цирих својим учитељима дала све могућности за истраживања и покушаје. Исто је тако радосна појава и то, што су саксонски учитељи у својим основним захтевима за нов школски закон ставили и ову жељу: „Закон треба да даде могућност дограђивању школства и његове преинаке. Нарочито се мора дати могућност, да се педагошка питања свестраним покушајима расветле, стога се имају оснивати разреди за покушаје.“

Општи назив жеља за реформисањем основне школе јесте *школа рада*. Овај назив пије нов. Он је играо важну улогу

гу осамдесетих година прошлога столећа, и од тога времена често се појављивао. У првом одеку ове књиге опширно је изложено, шта се подразумева, под тим насловом. Овде ћемо само да нагласимо, да се начелом школе рада изискује дубља штудија у настави, јер се не сме употребити градиво, које не одговара ступњу детињег душевног развика. То значи потпун ток психичног процеса до делања.

То би био управо пут за образовање. Он се према основи данашњих психолошких знања не може до ситнице казати, али се може маркирати. Сам циљ образовања, који је у градиву означен, може се повремено једино у пракси изнети у контурама. Могуће је, да ће градиво данашње основне школе, још за дуже времена исто остати, и ако се већ сада мора увидети, да интензивна његова обрада наилази на многе непогоде, нарочито када градиво доведемо у употребу са душевном способношћу детињом.

Када с пажњом прелистамо педагошке класичаре, наићи ћемо, да су они већ дали правац семену данашњих жеља за реформе, шта више и означили су га. Овде се помишља нарочито на Русоа, Песталоција, Фребла, па и на Хербарта. Чудновато је, да се Песталоци назива оцем данашње школе, а његови захтеви, да се све унутарње снаге у складу развијају — данас се тако једнострано извајају. Где је од њега наглашавано тројство: глава (ум), срце и рука? Фребл, који надупуњава Песталоција даје већ јасна упутства за школу рада. Треба само да се сетимо ових речи из његовог дела „Васпитање рада човечанског“: „Данашње домаће и школско васпитање доводи децу до телесне лениности и привикава их на нерад; услед тога силна човечанска снага остаје неразвijenа, пропада! Било би од веће користи, када се у постојећим последњим дневним часовима школске наставе увели часови права рада; и до тога мора још доћи, јер је човек услед досадање незнатне употребе своје снаге — изгубио из вида важност и вредност њену.“

Зар се ове речи не могу исто тако данас изрећи, као што су оне изречене пре 80 година? Заблуде и странпутице могле су наступити у немачкој школи само тако, што нисмо разумели наше педагошке великане, и што је у школи била одомаћена једнострана школска и научењачка традиција.

(Наставиће се.)

О могућности систематског Васпитања.

— Dr. Imre Sándor. —

III.

Школа.

Те сам редове зато написао ту, пошто садрже у себи данашње резултате најновије гране педагогике која се сад развија. Педагошким експерименталцима лако је појмљиво да им је настава у главном пред очима; у погледу тога, мерења могу да се обављају, у погледу моралног развика пак већ мање; осим тога истина је и то, да је поступак наш са ученицима заиста у неразделивој вези и са наставом. Кад дакле *Мојман* говори овде о разликама које се очитују код учења, извесно је, да мисли и на васпитни поступак*) и да нам је васпитавање (поступак наш са ученицима) не мање дужно, да се у сваком погледу прилагођује према индивидуалности васпитаниковој.

Но да ли је могуће то прилагођивање данас? Нема сумње, да се у извесном погледу и нагонски прилагођујемо, али ван сваке сумње је, да то прилагођивање не може бити потпуно. Нећу да почнем изнова, како се учитељев рад цепа по струкама, како је мален број часова у којима се бави са појединим разредима, како су препуњени поједини разреди по средњим школама (а нарочито гимназије), и како још друге организационе околности у овом погледу утичу, само ћу да споменем, да су то све сметње, које нас спречавају у темељном упознавању индивидуалности својих уче-

*) Meumann. II. 427.

ника. У стању смо дотле да дођемо, да у веома општим цртама назремо им способности њихове, добру или лошу наклоност им према нама, понеку црту значаја им, по тим мање смемо да зовемо то познавањем ученичких индивидуалности, што боље знамо, да низом година не седи пред нама један и исти ученик, него новије и новије створење развића, које се не да од један пут, за свагда да упозна, већ баш зато што је у развиту, морамо га непрекидно да проматрамо.

Па онда како да и познамо разлике? *Мојман* поново наглашава, да само оне ученике треба темељније проматрати, који битно одступају од просечности разреда. На то морамо да кажемо, да кад учитељ опази извесно одступање, тада већ и познаје отприлике индивидуалност одпоснога, у колико је уопште може да упозна. На то се и не осврћем, у којој мери може да се учитељ бави педагошким опитима и испитивањем. Међутим ћемо да приметимо, да *Мојман* уз начине с којима испитује индивидуалне диференце простом посматрању признаје само ту важност, да појединим, подацима од вредности може да попуни резултате опште*). А учитељ пак само путем посматрања долази до познавања индивидуалних особина својих ученика. Пошто је то познавање за сустванно и свесно васпитање безуветно потребно и пошто је по научном мишљењу од мале вредности онај начин, којим учитељ до тога може да дође, нарочито пак пошто учитељ на тај начин — из разлога који су ван његове власти — не може да примењује у жељеној мери: требало би да изрекнемо, да овом главном услову свесног васпитавања не уметом задоста да учинимо.

Међутим могли бисмо мислити, да није праведно да чак до тога дођемо пошто ипак толико смемо рећи, да смо у стању разлике на основу свог искуства да установимо. Само што баш у овом погледу опажа савестан учитељ, да искуство није довољно, јер је сваки ученик нешто друго, у животу сваког од њих

су друге претчињенице и друге околности, оцењивати се могу само просеком, безуветну пресуду пак који ће од нас да исказе, након у раду проведених првих пар година?

Нарочито је тешко да створимо себи какво мишљење, не само у настави, него и у карактеру који се развија у индивидуалност. Зато нам и није довољно да познајемо само индивидуу. Коликогод пута сам се упознао са родитељима и осталим члановима породице мојих ученика, или сам дознао, са каквим друштвом долази у додир исти, увек сам му се ближе осећао, често сам и њега себи привукао, пошто сам у неколико информисан био о оним утицајима, који су му узроком били појединих индивидуалних црта његових а према којима се утицај школе треба да прилагођује**). Али то у сваком случају није могуће. Знам за много случајева, за које сам доцније — понекад касно! — дознао, да ми је код истих поступак или реч неумесна била према индивидуалности дотичног. Дакле и укори или похвала је дотичног неправедно стигла. Но колико се пута може да догоди без знања нашег, кад нијемо у власти да је поправимо, па тако и поред најбоље воље грешимо против оне заповести: *чини све према индивидуалности свога ученика*.

Ма колико да настављамо, крај је то, да у маси васпитавамо, предајемо одређене предмете у одређеној количини, резултат не меримо према способности појединаца и према снази која је у рад утрошена, већ и у најбољем случају просеком. Не каже нико да би то према данашњем систему јавне наставе могло и сасвим другачије да буде, по многи тврде и то, да би много што могло и требало да је другачије.

**) Само ћу један незнатан податак да уврстим ради обележја добро познатог факта, да видимо колико су разлике међу домаћим околностима ученика. У Берлину је Тевс испитивао децу основних школа (*Moderne Erziehung in Haus und Schule*, 20.) о њиховим породичним околностима и између осталог одговорили су му, да је од 1514 деце 140 без оца, 37 без матере, 114 је мати изван куће, 363 код куће је зарђивала хлеб; 239 деце је од оца, 37 од матере, 76 од браће, 135 од тетјака, 24 је од страних особа помагано у свом школском раду; само 614 ручава и 658 вечерава заједно с оцем и тд. У самом свом малом податку има много знања према којима се индивидуалне разлике могу да развију.

*) Meumann I. 372.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Са гледишта нашег предмета нужно је да установимо, да у средњој школи ученичке индивидуалне разлике не служе као вођа при васпитном раду. Изузетке не смемо генерализовати и површне опажаје не можемо назвати познавањем индивидуалности. Добро дете, немарно, и други томе слични придеви, нити показују познавање индивидуалности, нити могу да служе као основа за систематски, индивидуални поступак. Ако кадгод педагошки опити дотле дођу, да своје резултате смеју да уређују*) и нас добро да поуче бар поступку који одговара извесним добима, тада ћемо захтевати моћи од учитеља, да опште резултате науке примењујући на поједине практичне случајеве, учине средњошколско васпитање индивидуалним, уколико већ васпитање може да буде индивидуално. Тада ће се ваљда уверити сваки позвани чинилац, да се нити са данашњим масама може истински васпитавати, нити да може током целе средње школе да остане исти одношај између наставе и васпитања. Према степенима развића систематско васпитање све већма треба да се претвори у свесно самоваспитање. Док средња школа није у стању да дође до тога резултата, дотле са васпитавањем њеним не можемо бити задовољни.

Васпитавање себе самога не може се догађати без познавања себе самога, то пак није могуће без тога, да веза са друштвом не буде свесна. Та мисао се потпуно слаже са оним педагошким захтевом, да нову генерацију учинимо способном за наставак рада старе. Ту се дакле још пита: да ли се тај захтев социјалног становишта испуњава, ефектуира у школи поред мало час испитиване индивидуалне стране?

То питање односи се на свесно и систематско ефектуирање овог становишта и тако као одговор не можемо указати на оне околности, које спречавају развој личности учитељеве и систематско узимање у обзир индивидуалности ученикова. То су јамачно социјални фак-

тори и ако когод напише „социологију васпитања и наставе,*) мора с њима рачунати као што треба. Међутим овде није реч о васпитном утицају друштва него то треба да промотримо: да ли уме средња школа своје васпитанике да удуби у данашње друштво, чијега су чланови? На то ћемо онда да одговоримо кад осим досадањих чинилаца, нарочито личности учитељеве, узмемо у обзир и садржај наставе. Наравно да о томе не можемо говорити, шта раде поједини учитељи, него треба да промотримо наставни план и упутства, која обележавају званичан циљ, жеље и дух директивних кругова. Ту ћемо видети, да предмети, који су нарочито позвани (нпр. историја) да упознају ученике са друштвеним односима и са данашњим стањем његовим према наставним плановима истих, не одговарају захтевима који се у њих полажу и једино се на учитељевој личности обрће, како и којим ће начином увести свој подмладак у заплетене социјалне данашње прилике. Како да дође ученик до познавања себе самога а без да јасно види садашњост? Има их, који долазе близу томе, који почињу да виде место, на које хоће да стану, на дужност, која их чека. Нађе се и такав који знаде, у какву ће струју ступити, као слободан свеучилишни грађанин. Али на жалост, тих није много и ученици су само такве школе, у којој учитељи тако мисле: да та деца неће да живе у прошлим столећима, него у времену што сада следује, дакле казали су им нешто о томе: како виде садашњост, како мисле о задацима будућности, о пољу свога рада. Такви учитељи васпитавају, уливају у своје ученике нагон за посматрање друштвених прилика и стања, ти изузетци међутим то показују, да се данашња наша средња школа не труди да тај нагон, према циљу установе њене, развија.

Средња школа хоће да пружи опште образовање и спрема за великошколско проучавање. Обоје ће тек тада постићи, кад отвори очи својих васпитаника, да

*) По Мојману (I. 332) су опити који се односе на типичне разлике дечијих индивидуалности „sind nun leider noch weit entfernt von einer wirklich systematischen Aufstellung der nachgewiesenen Differenzen.“

*) Тај израз види: Edelhaim, Beiträge zur Geschichte der Sozialpädagogik, 20.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

виде, што данас треба видети. Нека виде утврђене, чврсте зграде старих и данас добрих установа, које и они треба да утврђују; али нека виде и збрку, из које може бити да баш они треба да нађу пут којим ће се изаћи на чистину. Размишљање о васпитању то поставља, јер хоће да служи напретку. Средња школа не уме ваљано да задоста учини тој жељи.

На остале школе се, са тог гледишта, да им оцртам њихова јавно - васпитна стања, нећу осврнути. Стручне школе не можемо сматрати за васпитне заводе; овде пак не спомењене мушке и женске школе отприлике би потврдиле резултат који смо овде изнели. Лако се даје разумети, да нпр. у мушкој грађанској школи, и уопште у женској школи поједини фактори нису у тој сразмери, као у средњошколском васпитању.

Досадашња разлагања доводе нас до тога резултата, да се у школи, нарочито пак у средњој школи, основни захтеви педагогике не ефектуирају. Пошто би пак школско васпитање, дакле систематичност јавне наставе, баш само њихово испуњавање могло да осигура: тај сада добивени резултат то значи, да школа не уме да правилно иде циљу, што га је педагогика петакла пошто, нема у безусловној власти кораке који би је у томе помагали.

Када смо то установили, видимо и то, да су живот и школа једно другом страни, пошто се у школи не може да ефектуира педагогика. Дакле школа не може задоста да учини захтевима живота који напредује, па ни онда, кад јој за то даде начелну основу теорија педагогије.

Сада је пак настало питање, шта би могло да даде начина педагогици за ефектуирање њено, које су услови тога, да би јавно васпитање могло свесно, по утврђеном плану, дакле систематски да тече?

(Наставиће се).

Постанак „Школске Уредбе“

од 1872. год.

— Прилог раду српске омлађине на просветном пољу. —

Реч пред стварање новог школског закона.
IV.

Прота **Бранковић** држи, да је то много 10 месеци особито за сеоску општину због рада, па после Духова неможе још нико натерати, да децу редовно у школу шаљу. Навађа пример код протестаната и у мађарском законнику где је одређено за вароши девет а за села осам месеци, зато би и он предложио, да место „46 недеља“ дође за варошке општине 9 а за сеоске 8 месеци.“

Др. **Касапиновић**: Брига г. проте нема места, јер се побринуло, да се у време рада може неки одмор дати.

Прота **Бранковић**: То не искључује мој предлог, јер бадава је то господо, донети неппрактичан закон, кад га неће нико испуњавати зато ја остајем при том предлогу, а за то време одмора, нека се држе недељне школе.

Панта Поповић прихваћа предлог проте Бранковића јер је и сам учитељ био. Он држи да је то илузорно и неппрактично, што ће управа за време радова дати неки одмор јер тај одмор траје 5—10 дана а зна да у Бачкој, ако је испит после Духова, дешавало се, да је испитни комесар долазио на испит, па пашао самог учитеља или још двоје троје деце.

Ст. В. Поповић говорио би о тој ствари, али да не троши времена одустаје од речи.

Исидор Павловић: То би много било одмор од 3-4 месеца особито кад деца уче читати и писати (један глас: Лети се неучи, него само зми).

Прота **Милутиновић**: Оно је практично, што видимо и код других народа да чини (Иса Павловић: онда би могли и infalibilitet папин примити).

Др. **Св. Касапиновић** опомиње на пословник.

Исидор Павловић: Дебата се није свршила.

Васа Ђурђевић: Пошто сам дао неправак морам говорити, ја сам за 10 месеци; што г. Панта Поповић вели, да је у нас фактично тако, да деца у време радова не долазе у школу, то ми неможемо узети за мерило; ако буде већи одмор, још мање ће бити: зато паредимо мањи одмор.

Стеван В. Поповић прихваћа неправак Ђурђевића, да се каже „10 месеци“ и приметбу саборског одбора, да се реч „од преображења“ изостави.

Председник: Која господа примају редакцију школског одбора, нека изволе устати. (Нико) — Која господа примају редакцију саборског одбора, нека изволе устати. (Прима се.)

Стеван В. Поповић Прво ваља на исправак госп. Ђурђевића гласати.

Председник: Она господа, која примају исправак посланика Васе Ђурђевића, нека изволе устати. (Прима се.) — Прима се дакле редакција школског одбора са исправком саборског одбора и исправак г. посланика Ђурђевића.

Прота **Бранковић** има овај додатак на тај § (вичу: прешло је гласање.)

Др. **Суботић:** Ово заслужује господо, велику позорност, јер то практикују и други народи и сама државна власт у Маџарској то је одредила. Код нас је још потребније, да се ово регулише, особито сад, кад хоћемо, да се глоба одреди за неуредно полагање школе. Течај траје 10 месеци, а одмор 2 месеца. Школска управа може по околностима местним, да тај одмор у које доба одреди, да се тим неби доводили људи у неприлику, да задржавају децу од школе.

Стева В. Поповић: Допустите господо, то има одређено у § 43. Овај предлог ми је нејасан, јер недељне школе нема, него повторне.

Прота **Бранковић:** Има јер недељна школа држи се за ону децу, која редовно иду у школу за време одмора, да не забораве оно, што су учили.

Божидар Вујић: Имам једну приметбу на додатак г. проте Бранковића, да се измене реч „пољоделство“ са „пољски радови“, јер ја разумем под „пољоделством“ само „Ackerbau“ (agricultura), те би се тада искључило виноградарство, воћарство и т. д.

Др. **Максимовић** предлаже, да се додатак проте Бранковића одложи до § 42. и тада да се узме у расправу.

Иса Павловић се неслаже са протом Бранковићем јер се још није решило, да постоје недељне школе, јер недељом долазе у повторну школу она деца, која су већ прешла 12 година, а осим тога има учитељ службу и повторну школу па кад би тада држао ту недељну школу.

Стева В. Поповић: Немам ништа против додатка г. проте Бранковића само сам и зато да дође у расправу код § 42.

Прота **Бранковић:** Мени је до начела стадо и држим, да би баш овде било место. Ми нетреба да идемо на то, да само параграфе множимо, јер нама је само до начела и ваљане наредбе, а не да се размећемо са стотинама параграфа.

Председник: Она господа, која примају додатак г. проте Бранковића у начелу, нека устану (прима се).

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 40. „У српској нар. основној школи предаје се 30 сати недељно и то изузевши дане одмора, сваки дан пре и после подне по три сата урачунавши у то и часове појања, певања, краснописа, цртања, гимнастике, а у женске

деце и часове женских радња и одмора између часова.

У зимњем течају трају учевни часови највише од 8—11 пре подне од 1½—4½ по подне, а у летњем течају јутром што раније, а по подне што, доцније.

Васа Ђурђевић подноси исправак да место „30 сати“ буде 25 место сваки дан 6 да буде „сваки дан 5 и то пре подне 3, а после подне 2,“ а од ког часа да се почиње, то да се остави учитељу и школском одбору на вољу, да они по околностима нареду. Овде се иде на то, да се обали број часова; не зависи, господо, од множинне часова колико ће деца научити, него ако је учитељ вредан, он ће и за мање часова децу моћи научити. При том не смећимо с ума, да је учитељ и певац и да држи недељну и повторну школу, то би било претерано за једнога човека, те би се звало живот у гроб сахранити. 30 часова то је дакле премного за децу.

Прота **Бранковић** слаже се са Ђурђевићем.

Овде би, господо, здраво штетно било, да се одреди од ког до ког сата, да се држи школа, зато сам и ја, да се рекне пре подне 3, а после подне 2, а од ког часа, да се почиње и до ког да се држи, то да одређује школски одбор. Сувишно је 30 часова, па још кад се узме, да треба за гимнастику час.

Стева В. Поповић: Да се не би мислило, да школски одбор сарањује учитеље и децу морам неколико речи ради објаснења рећи. Овде није стрикте одређено само за поуку, помислите, да при рационалној настави учитељ пеће ни 5 часова на дан провести, јер је овде урачунато и појање и певање и гимнастика, краснопис и цртање и одмор између часова. Овај је одбор либералнији, него и сами исправаљачи. Ја нисам противан, да часове предавања одређује месни школски одбор према месним околностима, ал исправак за 25 часова не могу примити, јер је све једно ил примили исправак на неурачунали ту часове за гимнастику „певање и т. д. или оставили 30 часова па то све урачунали.

Прота **Бранковић:** Ако се каже пре подне 3, а по по подне 2, ту се разуме само стрикте научни предмети јер ће учитељ после недељно 1—2 часа за гимнастику одредити, а то може и четвртком бити, јер то не спада у чисто научне предмете. Зими н. пр. неможе бити гимнастика (гласови: може) по ва рошима може, а по селима неможе, јер пеће хтети општина зидати дворану за гимнастику (гласајмо!) (Панта Поповић: Гимнастишу они и на селу, јер се грувају снегом.)

Председник: Она господа, која примају § 40. по редакцији школског одбора, нека изволе устати. (Не прима се.)

Сад долазе исправци.

Др. **Касапиновић** примећује, да је Њег.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Преузвишеност ставила питање на цео § сад дакле треба да се гласа на прву алинеју.

Др. **Суботић** потпомаже дра Касапиновића да се на алинеје гласа.

Председник: Она господа, која примају прву алинеју по редакцији школског одбора нека изволе устати (Мањина.)

Председник чита исправак Васе Ђурђевића. **Васа Ђурђевић** хоће да разјасни свој исправак.

Др. **Максимовић**: Ја би желео, да кад се оваки исправици поднесу, који цео параграф битно мењају, да се цео параграф штитизира.

Васа Ђурђевић: Та да би овако гласио: „У срп. нар. основној школи предаје се 25 сати недељно и то изузевши дане одмора сваки дан пре подне 3, а после подне 2 часа (Прима се.)

Прота **Бранковић**: Томе долази мој додатак за гимнастику и баштовање (прима се.)

Председник: На гласању је сад друга алинеја — овде има исправак саборског одбора.

Известилац шк. одбора **Ст. В. Поповић** усваја исправак саборског одбора.

Др. **Касапиновић**: Пре почетка специјалне дебате, одма после генералне дебате, усвојено је, да се приметбе саборског одбора приме за основ специјалне дебате; зато би се могло питати: прима ли се редакција школског одбора са изменом саборског одбора, јер је то основа.

Др. **Максимовић**: Ја делим мњење г. дра Касапиновића и мислим шта више, да се на редакцију школског одбора неможе ни гласати (вика: то неће) јер су већ приметбе саборског одбора примљене за подлогу специјалне дебате.

Павловић: Ми неможемо стављати начела како ће се гласати; онако ће се гласати, како природа ствари захтева, јер што се тиче формуловања питања, то се у напред изрећи неможе: Приметбе саборског одбора донешене су као и други исправици.

Др. **Суботић**: Ја мислим, да ова ствар стоји овако. Нацрт школског одбора предат је саборском одбору и он га има онако претресати, како га је саборски одбор усвојио и извештељ има да чита онако, како је од саборског одбора усвојен а може и мњење школског одбора поднети.

(Наствиће се)

Учитељство.

Српски учитељски конвикт у Новом Саду, има 10 добротвора, 4 почасна члана, 119 оснивача учитеља, који су исплатили своју чланарину, 18 умрлих чланова оснивача учитеља, који су исплатили чланарину и 12 учитеља

оснивача који су у току уплате умрли. Осим тога има 12 оснивача који још нису уплатили сву чланарину и 22 помагача који нису исплатили своју чланарину, а 361 помагача који су исплатили своју чланарину по 1200, 1100, 1000, 600, 500, 400, 300, 200, 134, 130, 120 и 100 К.

Питомаца је било мушких 91, из свих осам разреда гимназије и 28 женских, од којих су две у трговачкој школи, а остале у срп. вишој девојачкој школи.

Стање благајне Српског Учитељског Конвикта у Новом Саду од 1. јула 1910. до краја јуна 1911. год. било је овако:

Тек. број	П Р И М А Њ Е	Круна	пот.	Тек. број	И З Д А В А Њ Е	Круна	пот.
1	Готовина из школе 1909.-1910. год.	846	76	1	На плаћу и хонораре	3184	82
2	Од чланарине оснивача	628	—	2	На храну	23277	46
3	Од чланарине потпомагача	2364	—	3	На осигурање, порез и оправку куће	1434	38
4	Од уплате питомаца	38116	—	4	На намештај и посуђе	1501	81
5	Од добровољних прилога	1516	46	5	На поштарину и штампу	167	79
6	Од свечарских прилога	20	20	6	На осветљење	793	70
7	Од дужника	708	20	7	На дрво и угља	1652	40
8	Од зема	38061	30	8	На одмарину	119	36
9	Од разних прихода	2831	34	9	На апотеку	106	96
				10	На прање рубља	1798	80
				11	На оплату дуга с камагом	3918	50
				12	На дозививање зграде	37062	16
				13	На разне издатке	925	11
				14	На улог	8000	—
				15	Готовина за 1911.-1912. школ. годину	1149	01
						85092	26

Друштвено стање на крају школске 1910—II. године било је овако:

И М А Њ Е:

1. Готовина од 30. јуна 1911. године	1.59.01 К
2. Опрема и намештај по одбитку 10%	4050 — "
3. Дуг чланова оснивача	1734.30 "
4. Дуг чланова потпомагача	1437.— "
5. Дуг питомаца из школеке 1908—1909. г.	115.— "
6. Дуг питомаца из школеке 1909—1910. г.	562.— "
7. Дуг питомаца из школеке г. 1910—1911.	529.— "
8. Кућа у Новом Саду	2200'0 — "
9. 21* ком. деоница „Натошевић“ учит. д. д. по 50 К	1050.— "
10. Дар г. Исидора Спасојевића, јеромонаха Привине Главе	5000.— "
<hr/>	
	Свега 23562631 К

Д У Г:

1. Централном Кредитном Заводу у Н Саду	70.000.— К
2. Фонд дра Натошевића с каматом	4.909.08 "
<hr/>	
	Свега 74.909'08 К

РЕКАПИТУЛАЦИЈА:

Имање	23562631 К
Дуг	74909'08 "
<hr/>	
Чисто имање	160717'23 "

* Од ових деоница 3 комада су поклон *Александра* и *Марије Коновића* из Бач-Брестовца и 4 комада поклон *Костје Драгосавца*, учитеља из Кусоња у спомен свом пок. оцу *Драгосаву* и пок. матери *Анђелији*.

Конгрес словенског учитељства у Кракову, који је био заказан прошле године, одржаће се о. г. од 21—25. јула у Кракову, са овим програмом: У петак 21. јула, дочек гостију и пријатељско вече: у суботу 22. јула у пола 8 ујутро одборска седница Савеза, а у 9 с. пленарна седница Савеза са овим редом: Отварање конгреса. Избор почасних председника и перовођа. Примање дневног реда. Поздрави изасланика. Преглед народне школе у Аустрији а) данашње (Др. Хенрик Канарек б.) у прошлости (Јос. Улехла). Нацрт службене прагматике за учитеље народних школа (Карол Костелецки). Затварање седнице. — У 1 сах. по подне заједнички ручак. У 3 сах. рад у секцијама, у пола 8 у вече народна опера „Халка“ у варошком позоришту. У недељу 23. јула, од 8—10 сах. пре подне наставак рада у секцијама. У 10 сах. друга пленарна седница Савезовог одбора, која ће расправљати

о рефератима и резолуцијама израђеним у секцијама о 6 и 7. тачци (преглед нар. школе и прагматике). По подне разгледање места и излет у Окоћим. У понедељак 24. јула, даље разгледање Кракова, његових споменика изложбе и излет на врх Кошћушков до Вјеличке и до Закопана у Татри. У уторак 25. јула излет до Закопана у Татри.

Из праксе.

Како сам учио једнога аналфabetу, човека од 30 година.

А читање је још непрекидно ишло на слокове. Моје је небориво мишљење, да је читање на слокове основ правилном и лепом течном читању. И то не само да мислим код почетних малих читача, већ ево и код одраслих људи. Само се читањем на слокове, постиже добро и правилно читање. Али ипак, кад сам видео по неки пут, да би мој ђак често да имитира мене, чувши ме понекад брже читати, ја сам га пуштао, док на послетку није сам дошао до уверења, да не иде код њега још читање речи на једанпут, већ само на слокове. Не могу, господине да прикупим код дужних речи сва слова да их уједаред прочитам. Ја ћу још само на слокове лакше ми је. . . Само, брате, на слокове. До прочитања целих речи ћеш тек после увежбавања у слововима доћи. За то немој читати одмах целе речи. Полако и пажљиво, како ти кажем, пак ћеш жељу онда тек брзо постићи. И тако је он и чинио. Читао је са свим лепо и правилно на слокове, да га је било милина слушати.

Тако сам исцрпно свршио цео букварски део ове почетнице. И тај ђак је био напреднији у читању и писању. Знао је потпуно добро како треба у читању владати са интерпункцијом. За то је пазно на запете и тачке, никад не би претрчао. Упознао се и са знаком питања, као што сам већ напред рекао. Научио сам га, шта је чланак читачки и шта се зове натпис. На пропису је писао преписујући из књиге писане и штампане предмете и писао је напамет. Испричао ми је нпр. што год, што зна и онда је то предамно писао. Сваку реч ми је напред рекао и онда написао. Тако је ишло све до

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

краја. Потпуно је савладао све тако, да је врло ретко писао по две речи уједно. Читао је пак тако, као одприлике врло добар првошколац, који је до краја године научио лепо и правилно савлађивати све техничке тешкоће у читању. А то је не само њему било мило, већ и ја сам био потпуно задовољан. Осећао сам пуно радости, што сам умно слепа, а телесно потпуно здрава човека извео из таме на светлост те као оно хришћански први и највећи учитељ богочовек Исус, отворио му очи и он не знаде од веће радости, како да ми се захвали.

Но хвалу на страну, а сад да пођемо даље.

VI.

Када сам видео толики успех, за тако кратко време, те да иде сад већ и писање и читање са свим добро, држао сам, да је мој главни задатак, око учења мога ћака *Светозара Стојковића*, у вештини читања и писања, коначно свршен, Јер даље, да буде поступно вешт у течном читању и писању и да у обе те вештине дође и до свестрапе окретности, треба му само још непрекидно вежбање. Тако сам му сад само и говорио. На то сам га и упућивао. Казао сам му, да ни једнога дана не пропусти без вежбања. Ни један дан без црте и он ће убрзо бити у свему тако вичан и вешт као и да је учио из детињства. А сад још да му покажем и да га упутим у писање обичних, приватних писама, која су човеку потребна.

У писање писама сам га увео овако:

Казао сам му и показао њихов облик и какву треба садржину да имају. Пошто сам с њиме обрадио једно тако обично писмо, задавао сам му, да код куће и сам напише слично. Истакао сам с њиме градиво, које би требало писмо да обухвати и он га је код куће писао и мени доносио на увид. Онда сам захтевао да и мени напише једно писмо, али сам и ту истакао с њиме градиво и он ми га је одиста и написао, без да сам га био још упутно у писање писама, оригинално је по својој садржини и по своме облику. Са свим онако обично једно ратарско писмо, како их они уопште пишу. И то писмо чувам, да могу увек заинтересованима показати, шта је научно један аналфабета, човек од 30 година за 12 дана. Он ми и данас још пише, сећајући се на дане, у којима га је често зној

подухваћао и у којима је шта пута под удахом рекао: Ала је — господине — наука тешка. То нисам знао!....

Па и ако сам држао, да је моја мисија са учењем читања и писања окончана, ја сам ипак био с њиме и даље сваки дан забављен поред другог рада, који сам у интересу његову даље предузео. За то сам после великих слова, прешао и на Букварску читанчицу. Ни овде нисам ништа особитог смишљао, како да и то мој ћак прочита. Предузимао сам предмете редом, како су у читанчици. Једино сам га упозорио на разлику чланака у прози и на оне у песми. И тако је он за 4 дана, односно часа ишчитао и читанку. И када сам се обазрео, на све време утрошено доведе, на обуку мога аналфабете, видео сам да смо са 20. даном свршили цео *Милићев Буквар од 101 сџране*, али и читање са писањем тиме потпуно исцрпели, да сам га уз потстицање на даљи рад пустио, да се у томе креће без моје непосредне помоћи. А 20 дана односно часова рада, остаће нам у живој успомени!

А сад даље, па и да завршим.

VII.

Други рад, који сам још са њиме предузео, био је *рачун*. Још кад је изјавио жељу за читањем, кукао је и за писменим рачуном како сам напред рекао. И ја, да га задовољим и управо да видим, шта могу и из рачуна с њиме урадити, ја сам на тај предмет прешао већ осмог часа са читањем кад сам био. Онда ми је главно било читање те сам рачун полако и узгред предузимао, рачунајући већ унапред, кад свршим читање, онда ће ми оно бити узгредно, а рачун главно. Тако сам дакле и чинио. Већ осми дан сам отпочео с њиме и рачун. Није ми баш лако пало. Та почетак није био лак, а даље што се ишло, изгледало је све теже. Но ипак рекох: Одлучно само напред, па да видимо, шта се може и ту са једним аналфабетом постићи. И отпочео сам тамо рад, где сам стао још кад је читање учио.

Сам почетак осмога дана био је оваки:

Чуо сам већ од њега, како тргује по Србији. То ми је дало повода мислити, да свакако мора нешто знати и рачунати. Јер тек, без бар основног знања у рачуну, не би се смео упуштати у такове авантуре. А и он ми је сам говорио, да нешто зна. Но то ми све

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

није било доста. Ја сам га морао испитати па да добијем слику о његову знању. И то сам себи предузео. Пошао сам редом. Бројао ми је до стотине од напред и од натраг. Пазно сам нарочито на прелазу код десетица. После сам га испитивао, који број после којег долази; који број између којих стоји. И т. д. После сам прешао на набрајање основних бројева до стотине па онда и одбрајање истих од стотине. Покушао сам сабирање и одузимање чистих десетица, па онда и смешаних десетица и јединица. Испитивао сам га нешто и са стотинама и видео сам да је у свему томе добро ишло. Онда сам га почео препитивати множење и дељење (садржавање и деобу). Но ово је сад већ ишло траљаво. Није имао појма о „пута“ у множењу. Када сам му објаснио, он је покушао да пронађе умножење бројеве, али је то ишло врло тешко, да на крају опет није знао колико је. Дељење према томе није ишло ни толико. Кад сам му дао какве предмете у мањем, као новац нпр. да подели, то је знао. Иначе напамет ништа, па ни најпростије. Но и ја сам био сад начисто, шта и како да отпочнем и шта да свршим с њиме, док је могао још долазити и док није пошао на своје пољске радове.

(Свршиће се.)

Срески зборови

Седница учитељског збора будимске епархије.

(Паставак.)

Историја. У овим предметима се, на жалост, не узима у обзир наше мишљење.

Природне науке. Све, што год имаде у читанкама, то да се узима на основу читања. Време нам је тако скучено, да се од свега тог ништа не може узети, као засебан предмет.

Цртање. Замолити вел. Шк. Савет да даде израдити збирку прегледалица. Цртање из природе не може се извести у свима приликама; које због скупоће модела, а друго и због тога, што у неподељеним шк., због оскудице у времену за главније предмете, цртање треба да се предузима, као тихо вежбање.

Певање. Никако не по ношмама, већ по слици. Разлози: немамо довољно времена, а богме ни способости за такав посао. Уједно замолити вел. Ш. С. да изволи издати једну збирку дечјих песама, које су удешене по народним мотивима.

Ручни рад. За мишку децу да не буде. Разлог: недостијаје нам времена, а ни само учитељство није спремно за тај посао.

Мађарски језик. Предавач у овом предмету не може рећи ништа позитивно пошто у том погледу нема искуства. Он се налази у таким приликама, да његова деца већ од куће знају мађарски. Стога, сваки његов покушај, био би обично нагађање. Он се тога чува. С тога, оставља да о томе други ко каже своје мишљење, који у томе има искуства. А на послетку и ово је такав предмет за који се не иште, или се бар апсолутно не узима у обзир и наше мишљење.

Ето то је скица једне реалније основе. Сад је на реду друго зло. Време, што га прописује садања Н. О. тако је минимално, да је то, ни мање ни више већ: *права иронија за школу и за иштакнуту сврху исте*. Ево нек говоре факта! У непод. школи за срп. читање, писање и разговор имамо у сваком разр. недељно по 1 ч. за рачун: недељно: $\frac{3}{4}$ часа. За природопис, физику, хемију, господарство и кућарство за оба (V. и VI.) разр. имамо недељно 1 час! Све те чињенице и сувише јасно и гласно говоре о „реалности“ садање Н. О. Свака је реч излишна.

Износи овде један реалнији распоред часова. Узимајући у обзир задатак срп. нар. школе, као једине нар. установе овај нови расп. часова је тек само мало бољи, од садањег, који је кроз нереалан. Прилике су нам тако жалосне, да је боље узети ма и ове мрвице, јер су оне веће од оних сићушних тропица, што нам их даје садашња Н. О.

Ево тог реалнијег расп. часова:

Свега:

Н. вере	I. $\frac{1}{2}$ ч.	II. $\frac{1}{2}$ ч.	III. $\frac{1}{2}$ ч.	IV. $\frac{1}{2}$ ч.	V. $\frac{1}{2}$ ч.	VI. $\frac{1}{2}$ ч.	3 ч.
Срп. чит.	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	1.	1.	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	6 ч.
„ пис.	I.	II. $\frac{1}{2}$ ч.	III;	IV;	V. и VI. $\frac{1}{2}$ ч.	1 ч.	1 ч.
„ разг.	I.	II.	1 час.				1 ч.
Рачун.	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	1	1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	6 ч.
Земљопис.	—	—	$\frac{1}{2}$	1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$
Историја.	—	—	—	—	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1 ч.
Слав чит.	—	—	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	1 $\frac{1}{2}$
Пој. и пев.	I.	—	VI.:	1 ч.			1 ч.
Прир. науке:	на основу читанке.						
Цртање:	као што вежбање.						
Телесно вежб.:	нема времена за то у непод. шк.						
Мађ. ј.	1	2	2	2	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	10
Свега:							33 ч.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Ето то је тај расп. час., који је мало, ал врло мало реалнији од садањег. Но *прилике* су таке, да српска неподељена школа не може доћи, за сад, до таког расп. час., који би могао издржати стварну критику. Но, поново наглашује, да је то: *добијање према злу!* За то: боље ништа, него ништа. А ово до сад је донета: ништа! Отворено, *без икаквог лажног стида признаје: ко год је радио по овом расп. час. тај је морао дочекати ово: или му је остала читава гомила невршеног градива, или је све једва претрчао, те му је читав инчао кроз покриван.*

На основу свега тога *предлаже*: како у интересу српске деце, српске школе, па и самог учитељства је, да се журном молбом обратимо всл. Шк. Савету да што пре (већ за идућу шк. год.) садашњу Н. О. измени, према овим примедбама, те да изда једну мању, лакшу Н. О. за непод. школе. Така једна Н. О. ће бар донекле боље и више одговарати просветним потребама српског народа. Ако се све то не поправи у што краћем времену, већ се ова Н. О. остави и даље и за неподељене школе, *ми ћемо, за најкраће време дочекати највећи крах у својим школама. Однеговати ћемо себи један читав низ занемареног српског нарашћаја.* Тај жалостан факт само ће потенцирати ону запарљеност наше народне њиве, која већ и овако, жељно ишчекује свог искреног и правог раденика, да ју очисти. С тога молимо всл. Ш. С. да даде срп. школи брза лека, јер је она први, најближи и најпозванији народни лекар.

После овог развила се жива дебата о Н. О. У дебати су учествовали: *Душан Радојчић* из Дунасечуја; *Сава Канурић* из Шиклуша, *Љубомир Лошић*, шк. надзорник и *прошјореј Јован Бешић* из Мохача. После свега збор је *решио*: да се замоли всл. Ш. С. да изда за неподељену школу другу, мању Н. О. и да се *прошири број часова за српски језик, рачун, н. вере* и остале предмете. Уједно да се замоли Ш. С. да *изради потребна уџбеништва за учитеље*, ради олакшице саме наставе. Исто тако да се *изради једна подесна збирка прегледалица за читање и збирка песмица удешених по нар. мотивима.* Још је решено, на *предлог прошјореја Јована Бешића*, да се замоли всл. Ш. С. да се *предавање катихизиса пренесе из основне шк. у пофторну школу.* Разлози: То су таке апстракције, за које

треба веће зрелости, да се могу исте разумети. Предлагач је тога мишљења, да у осн. шк. треба предузети само библ. приповетке, те тиме развијати у деци морални осећај. За VI. р. да се узму: животи главнијих светитеља, особито пак Срба — светитеља.

(Наставиће се).

Преглед књига.

И опет — на ствар г. Терзину!

1. Г. Терзин опет има реч. Тај свој „одговор“ он назива „poleмиком“. Али то није ни одговор ни полемика. У првом реду он не одговара на ствари које се тичу мојих материјалних приговора, већ рафинирано забашурује пред публиком и критикује мене. Хвали се како моје чланке никад не чита одкад одох из Сомбора (1905. год.), а у другом ступцу опет признаје и уверава „све срп. учитељство“ да ћу „много допринети својим трудом за напредак психичких испитивања“; признаје да у томе раду додирујем и „дидактичка питања“, али категорички „негира, да сам „икакови авторитет у дидактици“, јер још није чуо „да се с тим питањем системацки“ бавим. Осим тога он уверава публику како сам читао много о томе (т. ј. о дидактици), „али да све то несистемацки“ репродуцирам. Признаје и моју научну амбицију, верује да ћу и на томе путу вредно радити, али је и унапред уверен, да ћу и ту остати на испитивању — „и ништа више“. Чудне ли проције од логике и пророчанске полемике! Од куд му то кадијско право и шта га је поджегло на то! Не чита моје радове а овамо суди о мени чак и у будућности, и уверава публику да додирујем и дидактичка питања! Very well! Дакле Терзин не чита моје радове. Куку мени и српској дидактици! Али из предговора његове дидактике видимо да он не чита ни Др. Бакића, ни Басаричека, ни Протића, ни Др. Рајачића, ни Др. Окановића, ни Др. Турића — е, па кога он то чита? И тај човек још има толико образа да јавно вели, да признаје „велики успех експеримената за интроспекционалну психологију“, али да не може „још за сада признати посебну експерименталну педагогију“! Какво детињско уображање и читање! Да ли је Терзин заиста, свестан шта је овде изрекао. Чини ми се да је у том писању био посве неурачунљив, јер га је и су-

више, „пемплице“ дирнула моја критика. Сам се одаје. Човек мирне савести не боји се најжешће критике. Место да је ћутао и покрио се на моју прву и сувише учтиву критику он се сада вајка и изгледа му да сам заборавио шта сам први пут писао о његовој дидактици (о, како су му пријали они моји релативитети!). Али тако је. Људи који варају себе и свет и који пошто пото хоће да имају неке научне и оригиналне претензије, долијају кад тад. Публика се да варати једном али не увек. И тако Терзин сам себи истера ђавола. Али, поред обе његове „полемике“, мени ништа друго не преостаје, до ли да га поново људски опоменем: *И ојет — на ствар г. Терзину.*

2. Г. Терзин до сад није узео у обрану ни један једини проблем који сам критиковао. Мени је то сада потпуно јасно — он није кадар ни бранити мисли што је изнео у својој дидактици, јер их он нема нити их је икад имао. Ако истакне ма једну циглу дидактичку истину свога дела што би била његова, ја сам готов да за навек престајем говорити о његовом књижевном педагошком раду. Ја мислим да би то њему највећа радост била. Али, кад он и јавно вели, да је његово чисто лично право, које ће истине узети за подлогу свога рада, онда ми не преостаје ништа друго, до ли да бодро пазим и на ту нашу педагошку кугу. У дидактици као и у свакој другој науци нема таквих личних права. Тамо експериментална педагогија и експериментална дидактика иду за тим, да изобличе све оне школске кадије, који дидактику узимају под неку аренду, и учитељима ђацима придикују начела, која ни они сами не могу објаснити нити су икад настојали да их објасне, а нити су способни за то. То су они људи, који се ките туђим перјем, и поврх тога имају толико моралне куражи да уображавају да у свет доносе нешто ново и тазе. Ма то није ни педагошки еклектицизам г. Терзину.

3. Можда не би ни реагирао на овај Терзинов „одговор“, да се у њему не скрива једна врло рафинирана „исправка“. Терзина пече што сам му црно на бело доказао како плагијира. Али то он не признаје, па публици тврдоглаво вели: „Ко хоће нека верује, ко — неће — не.“ Јест, али факта су така да се не може говорити о каквом веровању или неверовању, јер је све то доказом поткрепљено.

У том чланку: „На ствар г. Терзину“ ја сам рекао да је Терзин узео неке дидактичке мисли из мојих шкрипата, које сам као учитељ сомборских препарандија припремио за своје ђаке. Ту сам нарочито опоменуо публику: „Ако не верујете заштите та хектографисана шкрипта у једног од мојих бивших ђака . . . па ћете се уверити да је Т. скоро дословце узео онај читав пасус од десет редака. Немам те хектографисане стране (јер сам их у Сомбору дао самом Терзину) али сам ту моју „Дидактику“ изнео у нацрту у „Новом Васпитачу“ (1907.). Мимогред речено та моја дидактика износи око *стошину* штампаних страница „Васпитачевог“ формата, а Терзин вели да „још ни чуо“ није да сам се с тим питањем „системачки бавио“. Потпун наслов тога рада је: „Нацрт дидактике на темељу експерименталне Психологије и Модерне Логике“. Рад је, додуше, пул штампарских грешака, али је у њему изнесена дидактика по којој сам предавао у женској и мушкој учитељској школи у Сомбору. Ту је посве јасно изнесена истина, т. ј. ја тврдим да је Терзин узео она дидактичка начела из мојих хектографисаних шкрипата (оригинални рукопис био је у мене) што сам их њему дао при поласку из Сомбора. Али Т. не ће то да призна, већ вели да сам му предао само моја шкрипта из историје педагогије, и онда се досети лисичији, па публику заварава како је апсурдум и говорити да је он преписивао из „Н. В.“ од 1907. год., јер је његов рукопис био код Школ. Савета у септембру 1906. г. Хвата се човек и за ову сламку. Али ни та чизма не иде на дидактичку ногу. Терзин баш тиме сам себи потписује морално сведочанство. Ту не треба коментара. Најпосле, кад је Т. добио та шкрипта од г. Борђошког 6. априла ове године, нека јавно докаже да се наводи не поклапају с наводима из његове дидактике. Јест, у име правде и поштења, молим уредништво овога листа, да узме та шкрипта и да публикује односне наводе. Ако их је Терзин сада можда случајно изгубио (а не би ни чудо било поред оног силног стручног критичког суда) молим уредништво да се о тим шкриптима распита у којег од мојих ђака, и да се публика и тиме увери какав је у томе поступак једног

* Ја сам тада у III разреду предавао „дидактику“ (а не педагогију, где сам, „у неком хум-бугу додиравао и дидактику“), а то је и наслов тих шкрипата.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

управитеља срп. учитељске школе. Ако је Терзину што неправдо у мојим дидактичким шкриптама, нека их прокритикује јавно где год хоће, а о њима у овом његовом одговору просто нема места. И то је један знак Терзиновог шепртљанства и исправности.

4. Не ћу да се осврћем на Терзинове алузије на мој положај у Америци. Он има појма о овдашњим приликама као и о дидактици. Ако је баш делија и хоће још јефтиније „славе“ него што је постигао у Европи од како се растао са својом Адом, препоручићу му, драге воље, адресе некојих овдашњих Срба, Хрвата и Словенаца, који су у Европи постали доктори филозофије и права, грмили са гимназијске катедре, дошли амо са добрим знањем енглеског језика, — па сад овде перу суђе у хотелима или се у фракту врте по келнерају. Тако исто немарим ни за Терзинову јеткост што мене и мог пријатеља из Европе чика да напишемо што боље. Терзин заборава да сам ја само критичар у читавој овој „полемици“, а од њега нисам тражио да ми каже шта ћу, како ћу и када ћу писати о дидактици. И онда зашто уплетаће личности г. Б. Борђошког. Ваљда Т. мисли да је он онај мој „пријатељ из Европе“ који ме опомиње на Терзинове полемичке куриозитете. И овде искрено велим, да г. Божидар Борђошки није писао оно писмо, које сам цитирао у прошлом чланку о Терзину. Ако је и то од какве велике важности, то писмо и тај пасус ја сам увек прицравао изнети на јавност или часној групи људи. Г. Борђошки пије ми никада лоше говорио о Терзину, и ја га познајем само као човека исправнијег, искренијег и спремнијег од једног Терзина. И ако г. Борђошки нема рафинирано држање, он зацело неће никада посрнути у рафиниране „одговоре“ и „полемике“ као што је случај са колегом му Терзиним. Сретан сам и пресретан што сам далеко удаљен од таког човека. И још неки новосадски лист има образа да ме пита: „*Warum in die Ferne schweifen?*“. Зар не за то: *Weil die Nähe so bekannt ist* . . .

5. И сам видим да се далеко потерало. Али, отров се лечи отровом. Нек не мисли г. Терзин да ће својим рафинеријама замазати очи нашој педагошкој публици, и нек буде уверен, да ћу од сад још више припазити на такве красне одговоре. За сад га ево и по

трећи пут, поздрављам: *И ојей — на сивар г. Терзину!*

Др. Паја Р. Радосављевић
New York University

Dr. Ignjat Bokur, Die Entwicklung der serbisch — nationalen konfessionellen Volksschulen und Bildungsanstalten für Lehrer und Lehrerinnen in Ungarn und Kroatien-Slavonien von 1848—1906. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der ersten Sektion der hohen philosophischen Fakultät der Universität Zürich. Genehmigt auf Antrag der Herren Professoren: Dr. phil. et. med. Störing und Dr. phil. Meyer von Knonau. Neusatz, Buchdruckerei der Lehrer-Actien-Gesellschaft „Natoschewitsch.“ 1911. стр. VIII. + 133.

У напред велим да писам компетентан стручно оценити ову лему докторску дисертацију г. Др. *Игњата Бокура*. Али и ако је овај рад далеко од мог поља истраживања, ипак као члан читалачке публике имам право да искажем свој утисак што га добих презентирајући овај најновији прилог нашој историјској педагогији. У првом реду, мени је особито мило што је Др. Бокур изабрао оваку тезу. Нека виде горди Немци да и ми на међи или још боље речено усред страних држава и туђих националних тежња знадемо да се концентришемо и да очувамо своје народне просветне идеале, међу које спада и срп. прав. нар. конфесионална школа. Тешки су дани срп. нар. школа у Мађарској и Хрватској. Мађари подстакнути немачким емиципама не дају напред нашој школској аутономији, многи Хрвати у краљевини Хрватској и Славонији опет дотле дотераше у своме слепилу да срп. автономну школу сматрају као погибел за хрватску народну идеју и „посрбљивање.“ Не жалимо што нас немилици потискују они који су туђа кост али нам је жао и прежао кад видимо неку браћу Хрвате како нам попреко гледају сваки напредни корак које наше народне аутономне школе, па настоје да угњече и оно што имамо, а овамо се сваким даном дижу стране школе, у којима није наставни језик наш народни — српски или хрватски. Толики срп. православни народ у Хрватској и Славонији и тако мало српских народних школа! Некада је наш китњаст Срем био пун српским вер. школама, али данас их је тешко и на прсте избројати.

Међутим, ено како дивно цветају силне не- српске и нехрватске нар. конфесијоналне школе. За доказ епо вам и вароши и села: Земун, Фрањин дол, Бежанија, Бечмен, Обреж, Грабовци и т. д. поред Саве. Туга ме обузима кад помислим како се све променило за ово мојих тридесет година живота. Где су очи, где је срце и где је ум наших ратоборних политичара који ће се за кикку ухватити и за најмању личну увреду а за оваке фундаменталне промене немају ни слуха ни вида ни резоновања. Мој Срем спава сном мртвијем. Кад год дођем у своје родно место, видим како се по сокаку терају лепа швапска кола и бесни швапски вранци, а Србин, тај некадањи расипни задругар, тера талнге и чува швабине свиње. Наш народни учитељ једва да се жив чује и у јавности и у својој професији, а немачки „лерер“ игра и социјалну и швапску-националну улогу. Па кад је тако у мом забаченом селу како ли је то, мој Бого у Руми, Бешки, Инђији и другим немачким центрима у Срему. И још у тој невољи нема никог ни данас сажали, па ни сама браћа Хрвати, који су наше једно тело, један ум, један језик, један удес, једна мајка, једно словенско млеко....

Др. Бокур добро, врло добро је учинио што је странцима показао како су Срби и у најлошијим државним и географским приликама истрајни браниоци своје народне школе. Др. Окаповић узео је за докторску радњу такође тезу српске грађе, Др. Милош Перовић лепо је оцртао педагошке погледе нашег Доситеја, Др. Бакић пише о срп. просветним приликама у Рајновој енциклопедији. У томе правцу треба што више радити. У Хрвата осим г. Цуваја не знам да ли се ико стручно бави историјском штудијом школ. прилика. Зар хрв. влада не би требала да своје младе и вредне учитеље шаље у иностранство и да се упознају са туђим школством а уједно да и стран свет упознавају са хрв. школством? Тако би требало да раде и остале наше владе и школске власти. Онај ко не путује и не учи својим рођеним очима, не може напредовати у модерно доба. Ено вам Јапанаца и Американаца да вам кажу од какве су велике добити овака путовања.

Критичко проучавање историје својих школа, исто је тако важно као и експериментално педагошко испитивање њака. То су

једине две методе помоћу којих се може доћи до боље просветно — педагошке дијагнозе.

Надам се да ће Бокуров рад бити добра сугестија осталим кандидатима у Цириху, Јени, Лајпцигу и Паризу. Др. Бокур је уложио доста труда у своју дисертацију, и заинтересовао два славна немачка универзитетска професора, који му одобрише рад. Службо се са многобројном литературом (чудим се што није употребно и монументално дело г. Антуна Цуваја, које садржи и много грађе о нама Србима и нашим народним школама). И ако су ове ствари за нас Србе мање више познате, ипак не би требала да је и једна овећа књижница без и овог рада. Нек послужи барем као рекорд Србина учитеља, који из својих приватних средстава упознаје страши свет са историјом наших народних аутономних школа у карловачкој митрополији.

Паја Р. Падосављевић.

Педагогика XIX. столећа. У прва два броја т. г. Рајновог часописа „*Zeitschrift für Philosophie und Pädagogik*“ изашла је штудија Е. Scholz-а повлачећи паралелу између психичких струја и педагошких проблема последњих деценија. Задатак јој је тежак, пошто XIX. век нема обележје каквог индивидуализирања; разне духовне струје долазиле су једне за другом у брзом темпу и према томе мењали су се и правци педагошког интересовања. Прва половина столећа је већином књижевно-филозофског обележја, отеловљена у *Гешеу*. Немачки идеализам је цветао у првим деценијама, којег је најлепше наслеђе мисао народног јединства и политичке слободе. Карактеристична појава друге половине века је *Бисмарк*, у коме је отеловљена снага и моћ воље. Са мишљу народне политике измеђују се идеје идеализма. Упоредо са тим струјама развио се међутим један не мање важан покрет, који је извором постао снагом развитку природних наука. Техника ослањајући се на природне науке извела је изванредне промене на пољу индустрије и комуникације. Последнице тога брзо су се појавиле. Међу појавама које је развитак природних наука произвео, налазимо практички и идеални материјализам. Индустријализам и капитализам је проширио укус а пао је ниво занатског произвађања. С друге стране тај развитак био је главним извором у Француској посталих социјалних

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

покрета, који су основа били четвртог staleжа, па кад је исти свестан постао снаге своје, ступио је са све гласнијим захтевима не само на привредном пољу, него и не пољу опште културних питања. Јак демократски и нивелирајући правац тог покрета побудио је противну струју индивидуалности, на челу са *Ниче*-ом. Наглашавањем права индивидуе, одношај вредности здраво се променуо. Избила је на површину снажна скепса и општар критицизам, који се на све протегао. Са јаким наглашавањем личности, у вези стоји и тежња ка уметничкој култури. —

Такову шарену слику показују психичке струје последњих деценија, са којима се упоредо појављују различити педагошки правци. Кад је било гесло века, да „*Култура чини слободним*“, и од школе су захтевали, да пружи што богатије знање. То је био век *наставних* школа, који је набрзо подетакао „*питање о преоптерећивању*“, кога се таласи још ни данас нису стишали. У средини столећа појам просвете постаје финији и почеше ценити карактер; са *Хербартом* се појављује идеја васпитне наставе, која је створила *васпитну школу*. Идеал њен није се могао ни остварити, кад је ширење националног осећања желело и *национално васпитање*. Упоредо са националном мишљу развила се социјална струја. Под утицајем њеним постала је *социјална педагогија*, која индивидуу хоће да васпита за члана друштвенога. Не против социјалне педагогије, него против оне школе која све под један калуп, униформу тера, која на свакога једнаку меру примењује, почели су наглашавати права индивидуе и развила се *педагогија личности*, која захтева, да учитељ буде слободна личност и да и ученика васпита да такав буде. Тај се правац развио скоро у неограничени *субјективизам*, а са тежњом за уметничком културом одвела је на *мисао уметничког васпитања*. Најзад су се скепса и критицизам читовали одбацавањем емпиријске психологије и у вези са експерименталном психологијом појавила се *експериментална, модерна педагогија*, коју присталице њене држе да је свемогућа. Мисао *радикалних школа* није нова, само је пожурују са новог становишта. Социјалне, економске и физиолошке разлоге наводе за њих.

Та велика врева показује, да живимо у прелазном стадијуму. Мотримо ли трезвено те

разне правце, сваки даје нешто што је вредно знати и то је добар знак, да ће ти многи разнолики правци наћи прави пут, по коме васпитање мора ходити. Међутим васпитање се никада не сме одрећи неговања и развијања моралности. —

Б. Л. —

Извештај о Српској вишој девојачкој школи у Новом Саду, на крају 37., а шк. год. 1910/11. Књига 34. Саставио Миша Ђорђевић управитељ.

На уводном је месту чланак посвећен Доситеју Обрадовићу, затим су саопштени званични податци о настави, заводу, учитељима и ученицима.

Уписало се у завод свега 158 ученица, а испитано је 139. Од уписаних је било 149 Српкиња, 4 Хрватице, 2 Рускиње, 1 Немца, 2 Јеврејке. По успеху било је у сва четири разреда одличних 6, врло добрих 29, добрих 44, довољних 38, недовољних 11, рђавих 3. према томе има од 139 испитаних, одличних, врло добрих и добрих 79, довољних, 38, недовољних 14.

Извештај о срп. правосл. вел. гимназији у Н. Саду за шк. год. 1910—1911. Осим одељака који се баве званичним подацима у заводу, има у овом садржају на првом месту похвала чланак раду *Васе Пушићка* као дугогодишњег шк. управитеља, који је почетком ове шк. године ступио у мир. Затим светосавски говор Др. Д. Радића управитеља: О значају културног напретка у животу људском. После тога описан је излет ученика на Доситијеву прославу у Чакову. На завршетку извештаја је некролог дугогодишњем заслужном професору *Филипу Оберкнежеввићу*, који је као умир. проф. преминуо у Н. Саду 11. (24.) јуна о. г.

Статистички податци о ученицима показују овај резултат:

Уписано је ученика у свих осам разреда 501, од тих је било 442 Српкиња, 9 Хрвата, 6 Словака и Чеха, 2 Руса, 10 Немаца. Испитано је било свега 469. Од тих је било у свих осам разреда врло добрих 15, добрих 89, довољних 256, из једног предмета недовољних 33, из два предмета недовољних 41, из више предмета недовољних 35. Према томе има од 469 испитаних врло добрих и добрих 104, довољних 256, а недовољних 119. То баш није утешна појава.

Б Е Л Е Ш К Е.

Српски учитељски Конвикт у Новом Саду.

Одржаће своју редовну скупштину у понедељак 27. јуна (10. јула) 1911. год. у 9 сати пре подне у дворани Српског Учитељског Конвикта. Дневни ред: Пре скупштине у 8 сати свечан парастос покојним добротворима и члановима Конвикта у св. Николајевској цркви. 1. Оверовљење чланова. 2. Отварање скупштине и помен мртвих. 3. Извештај председников, за школ. 1910.—1911. год. 4. Извештај благајников о рачунима за школ. 1910.—1911. годину. 5. Извештај прегледачког одбора о рачунима за школску 1910—1911. год. 6. Извештај лекарев о здравственом стању питомаца и питомица. 7. Прорачун за идущу школску 1911.—1912. годину. 8. Предлози одборски. 9. Евентуални предлози појединих чланова. 10. Избор питомаца и питомица. 11. Избор часника и управног одбора. 12. Избор прегледачког одбора и тројице чланова за оверовљење скупштинског записника. Уочи скупштине, у недељу 26. јуна (9. јула) о. г. у 5 сати после подне држаће се одборска седница.

„Српски учитељски Конвикт у Новом Саду“ примио је у јуну о. г. од Николе Н. Рашића, поседника у Белегишу 102 К чланарине. — Од Дразушића Чолаковића, пароха у Ст. Керу 22 К чланарине. — од Душана Пејровића, умир. учитеља у Врањеви прилог од 13 К 30 п. скупљен у сватови Бранке Пејровићеве, учитељице и Арк. Милетића, учитеља у Врањеви.

Школски фонд епархије бачке. Г. Љубомир Лотић, епархијски школ. референт, покренуо је акцију, да се што више чланова добротвора упишу у школски фонд епархије бачке, основан 1904 год. ради потпомагања сромашних срп. народ. основ. школа у епархији бачкој. Та је акција референтова крунисана приличним успехом, будући да се за сарамерно кратко време уписао леп број школских пријатеља за чланове добротворе поменутог фонда, који је био готово већ забораваљен, уплативши делом целу чланарину од 50 К делом пак обвезавши се, да ће ту чланарину у пет годишњих obroка по 10 К уплаћивати. Ово су ти нови чланови: Љубомир Лотић 10 К; др. Лаза Бајић 10 К; др. Јован Ма-

нојловић 10 К; Јаша Мркшић 10 К; др. Владислав Манојловић 10 К; Ђ. Михајловић 10 К; Милош Катин 10 К; Милорад Борђошки 10 К; др. Миладин Свињарев 10 К; Гавра Плавшић 10 К; Георгије Николић 10 К; др. Александар Кода 10 К; Тоша Милић 10 К; Влада пл. Стратимировић 10 К; Георгије Видицки, архимандрит 50 К; Васа Пушибрк 50 К; др. Бранко Николвић 10 К; Аркадије Варађанин 10 К; Милап Зурковић — Миливојевић 10 К; Никанор Чобановић 10 К; „Натошевић“, учитељ. д. др. 50 К; Тоша Добановачки 20 К. Осим ових уписали су се за чланове добротворе још и ови родољуби, који: Младен Јосић парох, др. Миливој Поповић, др. Бранко Вујић, Ђорђе Гајин, Душан Ружић, Владислав Ненадовић, Мирко Матић, Божидар Ковачић професор, Ђура Попов парох, др. Душан Радић гимн. управитељ, Коста Панић трговац Сомбор и Живко Бајазетов Н. Сад.

Српски учитељи у Хрватској оснивају новчани завод. Српски народни учитељи у Хрватској покушавали су у два маха, под бившом Рауховом и садашњом Томашићевом владом, да створе своју сталешку организацију. Кад им то није допуштено, они су прегли да оснују у Загребу новчани завод на деонице под именом *Српска Учитељска Штедионица Деоничарско Друштво у Загребу*, са сврхом, да прима уштеде и главнице на приплод и да притиче у помоћ са зајмом сваком привреднику и предузетнику, коме је зајам потребан. Основна главница друштва је 100.000 кр. која се дели на 2000 акција, свака акција по 50 кр. Одмах при упису осим уписнице од 2 кр. плаћа се од сваке акције 17 кр., а остатак се мора уплатити у дваред, 15 марта и 15. окт. 1912 г. Рок уписивању траје до 15 окт. 1911 г. по нов. кал. Упис прима Српска Банка у Загребу. Позив за упис као оснивачи потписали су десет најугледнијих српских учитеља у Хрватској.

Чеси о нама. „Věstnik“, орган свих чешких учитељских удружења у Моравској, доноси у своме 34. бр. од 25. маја о. г. о нашем раду ово: „Српско учитељство у Угарској и Хрватској и Славонији организује се сталешки. Српске школе у Угарској и Хрватској и Славонији су автономне т. ј. православне конфесије. Учитељство се сазива двапут годишње, с пролећа и с јесени на среске збо-

рове, али није сталешки организовано на основу закона о удруживању као код нас. Прошле године у повембру одржала се у Новом Саду конференција (збор) учитељства целе митрополије карловачке; ту је било истакнуто, да је основ организацији добра сталешка штампа, и једногласно је одлучено, да организацијом свег српског учитељства у митрополији буде „Школски Гласник“ који је до сад издавао с великим жртвама колега Ђока Михајловић, учитељ у Новом Саду. Извршни одбор митрополијског збора установио је сада сваком учитељу као обвезу, да уплаћује у среску благајницу 8 К у два годишња рока, а зато ће добити сваки члан „Школ. Гласник“ и друга штампана издања, брошуре, предавања и др. из методичко-педагошког круга. „Школ. Гласник“ ће тако бити збринут материјално, и буде ли тако добро вођен даље као што га је до сад водио његов енергички оснивач и уредник колега Ђока Михајловић, подићи ће и оснажити сталешку свест у свем српском учитељству, у чему му желимо најлепше успехе из пуна срца.“ — Тако пишу Чеси о нашим приликама и о „Шк. Гласнику.“ Ми смо већ више пута читали у чешкој педагошкој штампи оваких похвалних речи о „Шк. Гласнику,“ али их писмо доносили (нако то чине веома угледни и страни а и наши листови) да не изгледа као хвалисање. И сад не би ово донели, да није недавно неки намештени дописник „Застави“ пишући о раду вел. бечкеречког среског учит. збора покушао да угоди својим умним туторима, те да се мало баци блатом на „Шк. Гласник,“ тек после таког „памятног“ поступка, доносимо ово мишљење о „Школ. Гласнику“ да га тај „духовити“ дописник упореди са својим „меродавним“ мишљењем и после тога бар у себи одлучи чије је мишљење о „Шк. Гласнику“ претежније.

„Сваки разуман учитељ мора бити напредан“ — рекао је школ. саветник проф. Др. Фр. Набелек у свом кандидатском говору у Бистрици под Хостином 7. маја 1911. год.

Умировљен. Госп. *Исак Томић* многогодишњи заслужни учитељ Сомборски, који је спадао у ред најбољих практ. методичара наших, — од 1. јуна о. г. ступио је у заслужени мир са 2200 кр. годишње мировине.

Псводом тим, на предлог кр. држ. надзорништва, бачке жупаније, вис. кр. угарско

Министарство просвете као многогодишњем просветном раднику, издало му је писмено признање и похвалу у знак онога рада, на коме је као просветни радник увек са најбољим успехом делао више од 40 година.

Госп. Томић је свагда био свестан своје сталешке солидарности, па је као такав увек стојао у редовима просветних радника, који су се борили за напреднија начела основне наставе, како у унутарњем, тако исто и спољашњем животу његовом, и ако је знао, да ћеће уживати плодове — постигнутог успеха из те борбе — али се борио, да бар млађи нараштај нашег учитељства у данас тешким временима, дође до лакшег сталешког положаја свог. Пранитајући се са госп. Томићем, који је из редова активних учитеља ступио у заслужни мир, желимо му да плодове заслуженог мира, ужива до најширих граница човечијег живота, те да и као умировљени просветни радник не заборави на своје другове, који се данас боре, да начела основне наставе положе на здравију и напреднију основу, од које би паш напаћени и заведени народ највише користи имао. — н.

После 30 година. У среду 15. јуна састали се у Сомбору учитељи, који су пре 30 година свршили учит. школу. На окупу су били: Мита Ђорђевић, из Н. Сада Коста Драгосавац, из Кусоња, Ник. Јовановић из Инђије, Мил. Настић из Сентомаша, Ст. Нађвински из В. С. Миклуша, Милан Поповић из Будимаца, Ђока Лазаревић из Павлиша, Коста Дражић и Младен Поповић из Бечеја. Другови који се пре 30 година разиђоше из школе као свежи младићи, састадоше се на старом огњишту своме, да прелпетају књиге свога живота и рада у њему и да освеже успомене на оно сретно ћачко доба, које је кипело бујношћу и свежином, не знајући за ону тешку збиљу, којом се у 30 годишњем дугом низу година заплвило после веселих ћачких дана. Састанак је био срдачан, братски, праћен пажњом и поштовањем сомборског грађанства и учитељства са свих српских завода. Желимо друговима да и 50 годишњи састанак у пуном броју дочекају!

Чешка Школска Матица има 79 основних школа са 176 разреда и 6968, деце 66 чувалишта са 4371 дететом, 1 средњу и 1 грађанску школу За издржавање тих школа треба јој годишње 617.000 К.

3000 ђака релеговано. Руски министар просвете наредно је, да се сви ђаци који су започели своје науке 1905—1906., а до сад их пису довршили, релегују. Том наредбом страдаће 3000 ђака.

НОВЕ КЊИГЕ.

Основи званствене педагогике у свези са законом еволуције и социологије, написао Др Густав А. Ляндне, превео Илија Радивојевић, кр. жуп. шк. надзорник. Друго поправљено издање. Цена 1 К 50. Н. Сад. 1911. Учит. штамп. „Натошевић.“

What is edukation, by Paul R. Radosavljevič. Reprinted from the Pedagogical Seminary March, 1911. Vol. XVIII. pp. 31—43.

The Function of A Sch ol of Pedagogy, by Herman Harrell Horne, Ph. D. professor of the History of education, in New-York university.

Д. Руварац. Два заборављена српска књижевника. I. Сава Павишевић, архимандрит крушедолски, II. Никола Николић, прога и парох кнешки. Прештампано из Богосл. Гласн. Карловци 1911.

Die Entwicklung der serbisch-nationalen konfessionellen Volksschulen und Bildungsanstalten für Lehrer und Lehrerinnen in Ungarn und Kroatien Slavonien von 1848—1906. Inaugural-Dissertation, von Ignjat Bokur. Neusatz. Buchdruckerei der Lehrer Actiengesellschaft „Natosewitsch.“ 911.

Буквар за први разред основне школе, написао Љубомир Јовановић, школ. управитељ и учитељ у Хомаксилу. Четврто изд. Ц. 60 пот. 911.

Издатељство газете Школа и Живњ. Проф. Людвиџ Гурлитт: О васпитанји. Переводъ съ нѣмецкаго. Съ предисловіемъ др. Л. Г. Орманскаго Књига прва. С.-Петербургъ 1911.

То исто. Књига втора.

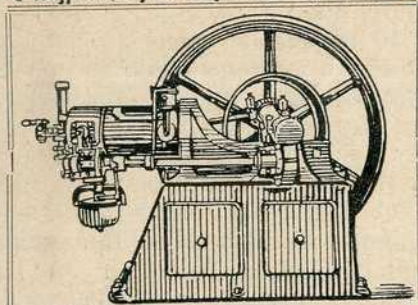
Изд. гав. „Школа и Живњ“. Е. Чарнол,ская. О бще-ственнѣи Библиотеки въ Америкѣ С.-Петербургъ 1911.

Извештај о српској вишој девојачкој школи у Новом Саду Књига 34. 1911. Саставно Мита Борђевић управитељ. Н. Сад. Штамп. „Натошевић.“

Извештај о српској православној великој гимназији у Новом Саду за шк. год. 1910—1911. Нови Сад. Штамп. Ивковић.

Извештај о српском учитељском Конвенту у Нов. Саду за шк. год. 1910. 1911.

Најрефтинји и најштедљивији рад.

Најстарија и највећа фабрика на копну.

Оригинални „ОТО“ мотори

за течна горива **машине са ренсаванем гаса**, мотори за сироволај на висок притисак (Diesel) у најбољој изради од 1 до 1500 HP. (коњских снага) за занатлијске потребе, пољопривреду и индустрију.

Бензин-локомобили

од 4 до 20 коњских снага за вршидбу, потпуне вршаће гарнитуре. Специјалитет: самоходни локомобили, покретљиве машине за цепање дрва, шмркова са колима, кола за осветљење итд. Машина за обрађивање дрва од фирме Е. Кислинг и комп. Leipzig.

Langen & Wolf, Motorenfabrik.

Филијала: **НОВИ САД**, телеринска улица бр. 7. Тужа се солидни заступници!

Част ми је овим српском православном свештенству и цркв. општинама до повољног знања ставити, да сам у мојој кројачкој радњи свештеничког одеа увео и

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

као: одежде, стихаре, неба, литије, црквене, школске и друге барјаке, полијелеје, кандила, рипиде, чираке, св. иконе, као и све у ову струку спадајуће предмете.

Ласкам себи, да су ме са мога солидног и дугогодишњег рада својим впеоним поверењем удостојили **Његова Светост српски Патријарх**. Впеокопреосвећена г. г. **Епископи** и већина српског православног свештенства.

Пошто сву робу за црквене утвари из првих и најзnamenитијих светских тврњица повлачим, могу ове предмете по најнижој цена рачунати. — Послуга најеолиднија.

С поштовањем **СТЕВА ПИСАРЕВИЋ**,
НОВИ САД. Дунавска улица број 29.